

Tisková zpráva

Kulatý stůl na téma: **Systém prevence, sledování a léčby dekubitů v ČR**

Již 7. Kulatý stůl k problematice prevence, sledování a léčby dekubitů v České republice (ČR) se pod záštitou ředitelky odboru ošetřovatelství a nelékařských povolání Ministerstva zdravotnictví, hlavní sestry ČR Mgr. Alice Strnadové, MBA uskutečnil dne 21. listopadu 2019. Odborné setkání se jako doposud každoročně konalo u příležitosti Světového dne STOP dekubitům, který je pravidelně vyhlášen Evropským poradním panelem pro otázky dekubitů (EPUAP) na třetí čtvrtek v měsíci listopadu. Smyslem je zviditelnění problému prevence, sledování a léčby dekubitů zasahujícího nejen oblast zdravotnictví, ale i sociální péče. Tématem letošního roku byly dekubity v pediatrii a neonatologii a implementace nových doporučení EPUAP do praxe.

K diskusi byli přizváni nejen odborníci na prevenci a léčbu dekubitů (Česká společnost pro léčbu ran, Česká asociace sester, Česká neonatologická společnost), ale také zástupci pacientů (Česká asociace paraplegiků - CZEPA), zástupci poskytovatelů zdravotních služeb, odborníci na sběr a statistické zpracování dat (Ústav zdravotnických informací a statistiky) a také zástupci Státního zdravotního ústavu a Všeobecné zdravotní pojišťovny.

Cílem 7. Kulatého stolu bylo zhodnotit implementaci doporučení EPUAP za uplynulé období a diskutovat možná zlepšení zejména v oblasti prevence, sledování výskytu dekubitů a jejich ošetřování v ČR. Mgr. Alice Strnadová, MBA ocenila iniciativu všech odborníků, kteří mají zájem prezentovat Světový den STOP dekubitům odborné i laické veřejnosti a neustále se této problematice věnují. Každé z předcházejících jednání přineslo nový impulz. Toto jednání shrnulo, kam se podařilo jednotlivé úkoly posunout a nastavilo nové úkoly a cíle, kterých budeme chtít dosáhnout nejen v péči o dětské pacienty, což bylo hlavní téma dnešního Kulatého stolu.

Mgr. Nina Müllerová z Fakultní nemocnice Plzeň seznámila účastníky s dosavadními pokroky v oblasti sledování a péče o dekubity, které si účastníci kulatého stolu v uplynulých letech stanovili. Daří se zvyšovat povědomí veřejnosti o problematice dekubitů - Světový den STOP dekubitům již odborná i laická veřejnost díky nejrůznějším aktivitám zdravotnických zařízení zná. Stejně tak se úspěšně rozvíjí spolupráce s Oddělením podpory práv pacientů MZ ČR, v jehož rámci už proběhlo setkání se zástupci patientských organizací, na kterém byl představen portál Dekubity.eu prostřednictvím sdělení PhDr. Michaely Hofštetrové Knotkové a byla zahájena konkrétní spolupráce na doplnění informací pro veřejnost s Českou asociací paraplegiků (CZEPA). Dokončen a úspěšně hodnocen byl projekt v rámci Agentury zdravotnického výzkumu, který řešila Lékařská fakulta Masarykovy univerzity ve spolupráci s Všeobecnou fakultní nemocnicí v Praze, Ústřední vojenskou nemocnicí v Praze a Fakultní nemocnicí v Plzni. Projekt se zabýval metodikou a sběrem dat o počtu tlakových lézí u hospitalizovaných dospělých pacientů. Zde je systém sběru dat na velmi vysoké úrovni. Ústav zdravotnických informací a statistiky (ÚZIS) sleduje jednou ročně nežádoucí události a nabízí poskytovatelům zdravotních služeb vizualizaci výsledků v porovnání s průměrem v dané skupině poskytovatelů. Stále je problém jak zajistit trvalou edukaci laické veřejnosti. Podařilo se propojení portálů www.dekubity.eu a stránky SZÚ, distribuci letáků do ordinací praktických lékařů lze zajistit, ale potíží jsou finanční prostředky na jejich tisk. Metodiku pro sledování, prevenci a léčbu dekubitů MZ ČR (dokument byl prezentován na předcházejícím kulatém stole) bude třeba aktualizovat v návaznosti na nově vydané EPUAP guidelines.

To, na čem je podle odborníků, kteří se problematikou dekubitů zabývají, potřeba zapracovat, je jednotný sběr dat o dekubitech v neonatologické a pediatrické péči.

Otázka kompetence sester i vzdělavatelů byla rozdělena do několika částí. Splněno už bylo zahrnutím nejnovějších poznatků založených na důkazech do výuky, analýzou obsahů vzdělávacích programů certifikovaných kurzů a aktualizací jednotlivých vzdělávacích programů specializačního vzdělávání.

Aktuálně je zahájen překlad a medializace nových guidelines pro prevenci a léčbu dekubitů s názvem Prevention and Treatment of Pressure Ulcers/Injuries: Clinical Practise Guideline 2019, které byly Evropským poradním panelem pro otázky dekubitů (EPUAP) zveřejněny 15. listopadu 2019. Zkrácená verze guidelines (tzv. Quick Reference Guide) je už v současné době bezplatně ke stažení na webových stránkách www.epuap.org a tištěná verze je za poplatek k dispozici v kanceláři EPUAP v Praze.

V další prezentaci pak Mgr. Nina Müllerová a PhDr. Michaela Hofštetřová Knotková představily výsledky ankety, která byla zveřejněna na portále Dekubity.eu a která byla zaměřena na výskyt a péči o dekubity u dětí. „EPUAP v oblasti prevence dekubitů u dětí klade důraz na dekubity vzniklé v souvislosti se zdravotnickými prostředky, dále doporučuje, aby byly pro posouzení rizika používány validní a spolehlivé škály, které odpovídají věku dítěte a aby byly brány v potaz faktory specifické pro děti. Posouzení a sledování stavu kůže by se mělo realizovat nejméně jednou denně a po výkonech a do péče by měla být zapojena rodina. Vše má být samozřejmě řádně zdokumentováno. Proto i anketa, která byla zaslána do 84 českých zdravotnických zařízení zaměřených na pediatrickou a neonatologickou péči, obsahovala otázky zaměřené na uvedené oblasti. Dotazník vyplnilo celkem 36 sester, návratnost byla 43 %.

Na otázku, zda hodnotí stav kůže dítěte při přijetí, odpověděly všechny souhlasně. Na dotaz, jak často hodnotí stav kůže u nerizikového dítěte v průběhu hospitalizace, odpověděla většina dotázaných (67 %) denně při vizitě. Celkem 47 % dotázaných hodnotí stav kůže dítěte při použití zdravotnického prostředku a 42 % denně před nebo při koupeli. U rizikových pacientů hodnotí stav kůže pacienta 86 % sester průběžně při všech prováděných činnostech, 47 % denně při vizitě a 36 % denně před nebo při koupeli. Potěšující bylo zjištění, že 100 % dotazovaných sester hodnotí riziko vzniku poškození kůže dítěte. Naopak méně potěšující bylo zjištění, že pro hodnocení tohoto rizika je nejčastěji používána škála Nortonové (58 %), která však není pro děti optimální. Otázka zavedení vhodné škály byla proto společně s otázkou jednotného sběru dat tématem následné diskuze.

Výsledky ankety také ukázaly, že dekubitus jako takový, je u hospitalizovaných dětí popisován a zaznamenán minimálně. Nejčastěji se objevuje poškození kůže – zpravidla tlaková rána způsobená zdravotnickým prostředkem. Jako problematické se také ukázalo hodnocení poškození kůže dítěte. Většina dotázaných – 71 % je hodnotí pouze pohledem bez jakýchkoli technik nebo škál, 29 % dotázaných využívá měření velikosti, hloubky, spodiny, okraje apod. Bylo by proto vhodné stanovit jednotné požadavky na hodnocení dekubitů podle doporučení EPUAP u všech poskytovatelů zdravotní péče a včas zahájit vzdělávání již v kvalifikační přípravě.

Jako problematické se také ukázalo zapisování péče o rány. Každé zdravotnické zařízení provádí záznamy odlišně, což by mohl být problém při sběru dat z celé ČR. Z ankety vyplynulo, že nejčastěji jsou záznamy o hodnocení rány zaznamenávány do denního dekurzu, případně do zvláštní dokumentace pro péči o rány.

Příklad dobré praxe v tomto ohledu prezentovaly v odpoledním příspěvku ředitelka Odboru zdravotní a sociální péče společnosti Agel Ing. Kristina Krausová, MBA, a konzultantka pro léčbu ran Lenka Kolářová z Nemocnice Prostějov, která je součástí holdingu Agel. Účastníky kulatého stolu bylo upozorněno na skutečnost, že byl prezentován elektronický systém, který je v holdingu součástí nemocničního informačního systému. Mnohá zdravotnická zařízení ale v nemocničním informačním systému nemají ošetřovatelský modul a jsou odkázána stále pouze na „papírovou“ evidenci.

Pro jednotné sledování dat je nutné stanovit kritéria, proto další diskuze, do níž se zapojili předseda České neonatologické společnosti ČLS JEP doc. MUDr. Jiří Dort, Ph.D., předsedkyně Neonatologické sekce České asociace sester Bc. Michaela Kolářová, MBA zástupci poskytovatelů zdravotních služeb a ÚZIS, směřovala ke způsobu jednotného sledování dat v oblasti prevence a léčby dekubitů u dětí a nutnosti rozdělit sledování této problematiky na sekci neonatologických pacientů a větších dětí. Diskutující se také shodli na nutnosti používání jednotné škály pro hodnocení rizik i stupňů ran a vyměnili si i zkušenosti s používáním zdravotnických prostředků na neonatologických oddělení tak, aby nedocházelo ke vzniku tlakových ran u nedonošených dětí. Zástupkyně pediatrické sekce České asociace sester Mgr. Ilona Antoníčková potvrdila výsledky ankety z praxe, prevence dekubitů je v pediatrii na vysoké úrovni, ale k používání validní škály pro hodnocení rizika dětských pacientů nebyly dětské sestry vzdělávány. V zahraničí je používána Glamorgan škála, ale není přeložena do českého jazyka a validována v podmínkách tuzemské praxe. Zástupce ÚZISu RNDr. Jan Mužík, Ph.D. uvedl, že lze zajistit sběr dat, ale musí se jasně definovat parametry sledování. Pilotní analýza by měla ukázat, jak velký jsou dekubity v segmentu neonatologické a pediatrické péče problém, pro vykazování míry poškození lze použít klasifikaci MKN kódu L-89 a podkódy pro jednotlivé stupně. Pokud by se měla data sbírat v rámci SHNU, je nutná změna výkazu v režimu legislativního procesu. RNDr. Jan Mužík, Ph.D. upozornil, že při naplnění všech legislativních kroků by bylo možné zahájit sběr dat nejdříve od roku 2022. Možnosti pilotního ověření v rámci perinatologických center projedná s předsedou České neonatologické společnosti. Bc. Michaela Kolářová, MBA, upozornila na aktivity ČAS – neonatologické sekce, která bude v roce 2020 realizovat sběr dat o dekubitech v těchto centrech.

V odpoledním bloku zazněly podstatné informace o hlavním informačním nástroji a platformě (www.dekubity.eu), které sdělila PhDr. Hofštetřová Knotková (obsahové změny – pozornost bude věnována problematice dětských pacientů a „prosezenin“, návštěvnost portálu, která se významně zvýšila oproti roku 2018, přístupy na portál z jiných zemí, využívání portálu laickou veřejností dotazy na dekubity@nconzo.cz).

Dále zazněla pozvánka na mezinárodní konferenci EPUAP, která se bude konat příští rok ve dnech 23. – 25. září v pražském Clarion Congress Hotelu ve Vysočanech. V současné době je tvořen vědecký program, jehož garantem je prof. PhDr. Andrea Pokorná, PhD. I když bude jednacím jazykem angličtina, všechny přednášky budou tlumočeny do českého jazyka a poslední den bude celý v češtině, uvedla zástupkyně kanceláře EPUAP v Praze.

O zahájení zpravodajství do mobilu SestraMT, určeném výhradně sestrám hovořil, Mgr. Jan Mikula. Cílem je přinášet aktuality a novinky ze světa ošetřovatelství a medicíny moderní formou videozpravodajství. Jedná se o krátké a přehledné zprávy s možností prokliku na podrobnější informace v textové podobě. Za obsah odpovídá zkušená redakce novinářů z Medical Tribune a je pod záštitou ČAS a MZČR. Registrovat se lze zdarma na www.sestraMT.cz.

Velký ohlas vyvolalo v závěru kulatého stolu sdělení Marie Nahodilové z jihlavské nemocnice, která ač sama upoutána na invalidní vozík, pracuje v nemocnici nejen jako manažerka pro hojení ran, ale také se zapojila do nového programu České asociace paraplegiků a stala se peer mentorem, který pomáhá vozíčkářům. *„V současné době nás v České republice funguje šest – dvě ženy a čtyři muži. Jezdíme po celé republice a snažíme se předávat své zkušenosti a být oporou lidem, kteří se nově ocitnou na invalidním vozíku,“* popsala ve stručnosti činnost peer mentorů. *„Zatímco ve světě tato aktivita funguje podle jejich slov už několik let, Česká asociace paraplegiků ji zprofesionalizovala a pozvedla na mnohem vyšší úroveň. „Zatímco ve světě to jsou lidé, kteří žijí dlouhodobě na vozíku, jsou se svou nemocí sžítí, žijí aktivně a kvalita jejich života je srovnatelná s kvalitou zdravých lidí, u nás musí kromě toho ještě projít všichni výběrovým řízením a následně i poměrně náročným výcvikem,“* vysvětlila Marie Nahodilová s tím, že i pak se musí všichni peeri

kontinuálně vzdělávat. Ve své péči má momentálně 12 klientů, přičemž polovina z nich se potýká s dekubity. „U nás to jsou spíš prosezeniny, protože většinu času prosedíme na vozíku a tím, že máme sníženou citlivost, neuvědomujeme si, když dekubitus vznikne. Proto je nesmírně důležité neustále se kontrolovat a v případě, že už dekubitus vznikne, jej také okamžitě léčit, na což své pacienty neustále upozorňuju. Řada z nich totiž ani nevěděla, že dekubitus může skončit i smrtí,“ dodala.

Mimo následující diskuse na dané téma se účastníci dozvěděli o IV. Sympoziu s mezinárodní účastí s názvem „Dekubity – sdílení zkušeností na mezinárodní úrovni“, které se uskutečnilo dne 8. 11. 2019 v Brně. Odborná sdělení umožnila předání informací o tuzemských i zahraničních aktivitách v oblasti prevence a léčby dekubitů. Informace včetně prezentací jsou zveřejněné na portále Dekubity.eu.

Prohlášení účastníků Kulatého stolu 2019 v návaznosti na stanovené cíle z předchozích let:

1. Pokračovat v naplňování devíti klíčových bodů, na kterých se shodli účastníci 4. Kulatého stolu:
 - Zaměření na prevenci vzniku dekubitů
 - Vzdělávání
 - Vybavení pracovišť zdravotnickými pomůckami, informačním systémem
 - Odpovídající počet a skladba ošetrovatelského personálu
 - Úhradu účinných preventivních opatření
 - Hygiena
 - Podporu podniků
 - Evidenci dekubitů
 - Mezinárodní spolupráce
2. Doplnit a pilotně ověřovat dataset pro monitorování dekubitů u dětských pacientů a v souvislosti s použitím zdravotnického prostředku.
3. Zaměřit se na aplikaci doporučení pro prevenci a péči o dekubity u dětí a na používání vhodné škály pro hodnocení rizik.
4. Vytvořit národní ošetrovatelský postup prevence a léčby dekubitů pro dětskou populaci.

Mgr. Alice Strnadová, MBA
Ředitelka odboru,
ošetřovatelství a nelékařských povolání,
Hlavní sestra ČR